

Matrivirka – ratkaisu virkateologian umpisolmuun?

Esitys Tiililä-seuran kokouksessa STI:ssä, Helsingissä 6. marraskuuta 2018 klo 17

1. ”Lähtökuopat”

Aluksi esittelen lyhyesti pohdintani lähtökuopat. Niitä on neljä:

Kun käsiteltävänä on niin vaikea aihe kuin ”Matrivirka”, on ensiksikin otettava niskaote omasta ajastamme. Toiseksi: kirkon elämää koskevien kaikkien ratkaisujen tulee olla sopusoinnussa sen uskon kanssa. Kolmanneksi: Kaiken teologian tulee olla mahdollisimman konkreettista, näin myös kysymyksessä virasta. Neljänneksi: Kysymys virasta on sidoksissa Jumalan ykseyteen ja pelastustalouden päämäärään eli Karitsan häihin.

Tapio Puolimatka on meillä tietääkseni ensimmäisenä nostanut libertunistisen gnoosiksen yhteiskunnallistaatteelliseen keskusteluun, mielestäni profeetallisella tavalla.

- a. Libertinistinen gnoosis tulee esille jo Uudessa testamentissa. Apostoli Paavali edellyttäneen sen taustakseen todetessaan 1.Kor. 6. luvussa:

”Kaikki on minulle luvallista, mutta ei kaikki ole hyödyksi; kaikki on minulle luvallista, mutta minä en saa antaa minkään itseäni vallita” (j.12).

Jakeista 13-20 käy mielestäni yksiselitteisesti ilmi, että Paavalin ohjenuoran taustalla on rajanveto seksuaalista vapautta korostavaan opetukseen. Se on ymmärtääkseni ollut antiikista tuntemamme libertinistisen gnoosiksen varhaismuoto:

”Kaikki muu synti, mitä ikinä ihminen tekee, on ruumiin ulkopuolella; mutta haureuden harjoittaja tekee syntiä omaa ruumistaan vastaan. Vai ettekö tiedä, että teidän ruumiinne on Pyhän Hengen temppeli, joka Henki teissä on ja jonka te olette saaneet Jumalalta, ja ettette ole itsenne omat” (j.18-19).

Nyt meille jopa opetushallituksen taholta nimenomaan opetetaan, että ihminen on oman itsensä herra. Siksipä hän voi vapaasti päättää, kuka hän oikeastaan on: onko hän mies vai nainen vai jokin kolmas sukupuoli. Niinpä ns. transihminen onkin nostettu aikamme pyhimykseksi ja marttyyriksi, joka joutuu kärsimään vainoa kivettyneiden sukupuoliroolien vuoksi.

Homoparien vihkiminen eräiden pappien toimesta on esimerkki teologisesta kyvyttömyydestä ymmärtää libertinisen gnoosiksen luoma kulttuuri-ilmasto. Matrivirkaa koskevassa pohdinnassani olen ottanut esille sen keskeisen kysymyksen, mikä on mies ja mikä on nainen ja mitä he ovat uskomme viitekehksessä.

- b. Jos kirkon uskoa koskevan ratkaisun syntymistä ohjaa tekijä, joka on vaikka vain joltakin osalta ristiriidassa kirkon uskon tulkinnan kanssa, jää kirkon elämään vaikuttamaan pysyvä jännite eli ristiriita. Usein se vasta vuosisatojen kuluttua menettää merkityksensä. Tästä syystä kirkon uskoa koskevia ratkaisuja voidaan tehdä vain Pyhän Hengen ohjauksessa, ei siis määräenemmistöllä. Omasta puolestani olen yrittänyt kirjoittaa Matrivirka-tekstini siten, että se pikemminkin kutsuisi etsimään ratkaisua virkaongelmaamme kuin vahvistamaan tämä ongelman luomaa skismaa.
- c. Kolmanneksi: teologian tulisi aina olla konkreettista. Tämä on n. kolmesta eri syystä tärkeää. Ensiksi siten vältetään abstraktion aiheuttama etäännyminen arkitodellisuudesta. Toiseksi teologian konkreettisuus estää meitä joutumasta jonkin ideologian kuten libertinistisen gnoosiksen vangeiksi. Kolmanneksi ja se teologiassa kaikkein tärkeintä: Jumalan puhe on aina konkreettista. Kun hän sanoo jotakin, siinä hänen sanansa ja sen luomus ovat aina identtiset.
- d. Lähtökuopistani neljäs on näiden kolmen perusta. Jumalan ylivertainen mahdikkaus ja hänen rajaton vapautensa ympäröivät meidät jokahetkisesti. Siinä Jumala asettaa silmiemme eteen sen todellisuuden, joka vastaa meidän sydämemme tosiasiallista uskoa. Jumalan vapaus on niin suuri, että se mikä meistä näyttää ikään kuin meidän omassa vapaudessamme aistimaltamme ulkoiselta

todellisuudelta, onkin tosiasiasa Jumalan meidän silmiemme eteen asettama kertautuma tai peilikuva uskomme mukaisesta todellisuudesta.

Tietenkin todellisuuskuvamme rakentuu ympäröivän kulttuurin, koulutuksemme ja arkisen työympäristön asiamoneudesta ja niitä koskevista omaksumistamme tulkinnoista ja omasta kyvystämme tulkita todellisuutta. Tämänhetkisen kulttuurikontekstimme todellisuuskuva on **paloiteltua, viipaloitua** tieteellistä tai populaaritieteellistä tietoa ja sen omaksuttua ja omaehtoista tulkintaa. Nyt kuitenkin se todellisuus, jonka Jumala asettaa silmiemme eteen sydämemme tosiasiallisen uskon mukaisesti, on aina synteettinen, konkreettinen kokonaisuus, jossa Jumala puhuttelee persoonamme keskusta. Juuri siinä Jumala haastaa meidät tunnustamaan Hänet siksi, joka Hän on eli Pyhäksi Kolmiykseydeksi. Hänen puhuttelunsa eli Hänen Sanansa ja meidän kokemamme todellisuus sulautuvat yhdeksi. Jumalan puhuttelu on meille aina outoa, vaikeaa ja hämmentävää, polttavaa, suorastaan nihiloivaa. Näin siksi, että Jumala puhuttelu törmää sydämemme jumalattomuuteen ja siksi, että Hänen meidät kohtaava SANANSA tulee niin menneisyydestä, nykyisyydestä kuin tulevaisuudestakin.

Tämän Puhuttelun Pyhä Henki asettaa sydämellemme ja testaa sen tosiasiallista uskoa. Samalla Hän paljastaa meille sydämemme uskon seuraukset eli kuoleman. Tästä syystä vastauksemme Jumalan puhutteluun voi olla vain synnintunnustus. Siten tunnustamme oikein Jumalan ykseyden, kun sanon: En ole tunnustanut Häntä siksi, joka Hän on eli Pyhä Kolmiykseys, Isä, Poika ja Pyhä Henki.

2. Virka ja Jumalan ykseys

Virka eli ministerium verbi divini, käyttäisin mieluummin termiä Organum verbi divini, on erottamattomasti sidoksissa Jumalan ykseyteen. Tämä seuraa suoraan Herramme sanasta ylimmäispapillisesta rukouksesta (Joh. 17:18):

”Niin kuin sinä olet lähettänyt minut maailmaan, niin olen minäkin lähettänyt heidät maailmaan.” Tekstin jatko vahvistaa lähettämisen ja Jumalan ykseyden erityisen vaikuttavalla tavalla.

3. Apostolit ja Seitsemänkymmentä muuta

Maanpäällisen vaelluksensa aikana Herra Kristus valitsi ensin **12 apostolia** ja antoi heille voiman ja vallan kaikkia riivaajia vastaan ja voiman parantaa tauteja ja lähetti heidät julistamaan Jumalan valtakuntaa (Luuk. 9:1-2). Sitten hän valitsi **70 muuta** ja lähetti heidät kaksittain edellensä (Luuk. 10:1-21). Kummankin ryhmän lukumäärä jatkaa ehjästi Vanhan liiton pohjustamaa perinnettä ja valmistavia esikuvia. Kaikki nämä 70, samoin kuin 12 apostolia olivat miehiä.

4. Matrivirka ja sukupuolten polaariteetti

Mutta onko **matri- eli äitivirka** perusteltavissa Raamatun teksteillä? Sitä kysymystä olen selvittänyt Perustan artikkelissani (2018/5, 299-306) ja vastannut siihen varovaisen myöntävästi.

Lähdin liikkeelle ensiksikin siitä, että on **olemassa mies ja nainen**. Se että ihminen on tällä tavalla kaksijakoinen, johtuu **trinitaarista luomismääräytyneisyydestä**. Miehen ja naisen välinen kiintymys eli trinitaarinen luomismääräytyneisyys on nyt itsekkyyden ja valhevallan infiltroimaa ja polarisoimaa. Siksi mies ohjautuu luomisen tasolla toisesta ensimmäiseen ja nainen toisesta kolmanteen uskonartiklaan. Mies

tarkastelee itseään asioista käsin, nainen asioita itsestään käsin. Miehen ja naisen välinen polariteetti on labiili ja muuttuu toisen tai toisen dominoimaksi.

Libertinistinen gnoosis, jota valtiovaltammekin tuputtaa, pyrkii relativomaan, ellei suorastaan nivelloimaan eli häivyttämään sukupuolten eron. Mutta tosiasiat ovat tosiasioita. Teologian tulee pitäytyä konkretiaan. Sukupuolten ero on käsin kosketeltava, se on konkreettinen. Tämä on matrivirkaa koskevan pohdintani luomisteologinen lähtökohta.

Pohdintani nojautuu toiseksi Eevan luomiseen Aadamin kyljestä ja Herran Jeesuksen syntymiseen neitseellisesti Mariasta. Nämä kaksi muodostavat **käänteisen symmetrian, symmetria conversan**. Ensimmäinen on **conceptio virilis** ja toinen **conceptio virginalis**. Nämä kaksi syntymää ovat yhtäältä **sisätrinitaarisia** ja toisaalta **pelastustaloudellisia** tapahtumia. Herran Jeesuksen syntymä Neitsyt Mariasta ylittää kuitenkin Eevan syntymisen Adamista siten, että se korjaa syntiinlankeemuksen vauriot.

Kolmanneksi tukeudun niihin **harvoihin kohtiin Uudessa testamentissa**, joiden pohjalta tarkastelen **sukupuolten polariteettia**. Löytämäni kohdat tulkitsen lähtien syntiinlankeemuskertomuksesta. - Nyt jälkeempäin olen pohtinut myös sitä, missä määrin Herran Jeesuksen ja hänen äitinsä vuorovaikutuksessa on tunnettavissa ja siis tulkintaan kutsuvana, Jahven ja vaimo- tai morsian Israelin välinen suhde. - Näistä käsin tulkitsen Herran Jeesuksen jäämisen Jerusalemiin 12 -vuotiaana, Kaanan häiden keskustelun Vapahtajan ja hänen äitinsä välillä ja Hänen ristin sanansa rakkaimmalle opetuslapselle ja Marialle.

Eriyisen merkityksellisenä pidän matriviran kannalta **Magdalan Marian ja Ylösnoukseen kohtaamista**. Se on sukupuolten polariteettia koskevan pohdintani neljäs kohta. Siinä psalmi 22 on avainasemaassa.

Magdalan Marian saa tehtäväkseen kertoa opetuslapsille, että nyt Herra Jeesus on täyttänyt lupauksensa siitä, että suuressa juhla joukossa eli Karitsan häissä Jumala, Herramme Isä, on nyt myös Hänen oppilaittensa Jumala ja Isä (Joh. 20:17). Tässä samassa merkityksessä myös Heprealaiskirje käyttää psalmia 22, jakeita 23 ja 26:

Sillä hänen, jonka tähden kaikki on ja jonka kautta kaikki on, sopi, saattaessaan paljon lapsia kirkkauteen, kärsimysten kautta tehdä heidän pelastuksensa päämies täydelliseksi, sillä sekä hän, joka pyhittää, että ne, jotka pyhitetään, ovat kaikki alkuisin yhdestä. Sen tähden hän ei häpeä kutsua heitä veljiksi, kun hän sanoo: Minä julistan sinun nimeäsi veljilleni, ylistän sinua seurakunnan keskellä” Hepr. 2:10-12).

Heprealaiskirje lähtee Jumalan ykseydestä ja jäsentää siihen Herran Kristuksen kärsimyksen ja Karitsan häät.

5. Matriviran teologinen legitimaatio

Mihin sitten matriviran uskonopillinen valtuutus voisi nojata? Se nojaa mielestäni ensiksikin Herran omaan sanaan äidilleen, Marialle, ristillä: *”Nainen/vaimo, katso poikasi!”* Ja sille opetuslapselle, jota hän rakasti: *”Katso, äitisi!”* .

Ymmärrämme yleensä Vapahtajan sanat ristillä Marialle, äidilleen, ja rakkaimmalle opetuslapselleen siten, että opetuslapsi sai huollettavakseen Herran äidin ja äiti sai kodin hänen luonaan ja samalla vastuulleen opetuslapsen. Tätä ei ole syytä asettaa kyseenalaiseksi. Sen lisäksi on kuitenkin huomattava Johanneksen evankeliumin toisen luvun ja tämän keskustelun yhteys. Nyt alkavat Karitsan häät. Nämä kaksi, äiti ja opetuslapsi ovat kuin häjäjuhlan ydin. He aloittavat yhdessä häjäjuhlan sulhasen kanssa. Myös Magdalan Marian saama tehtävä koskee Karitsan häiden alkamista. Ps. 22 jakeesta 23 alkava Pelastetun riemu käynnistää taivaallisen juhlan. Juuri tässä mykistävän riemu-uutisen saumakohdassa, Ylösnoussut antaa Magdalan Maarialle tehtävän. Hänen tulee viedä ”veljille” eli opetuslapsille tieto siitä, että nyt Hän toivottaa Isänsä ja omasta puolestaan juhlavieraat tervetulleeksi taivaalliselle juhla-aterialle.

Matriviran teologinen legitimointi nojaa toiseksi siihen, että **Herralte Kristukselle tehty palvelus antaa tekijälleen palvelun mukaisen valtuutuksen.**

Herralte palvelusta tehneiden naisten joukosta erottuvat Betanian Martta ja Maria. Maria voitelee narduksella Vapahtajan pään ja jalat jo ennakoivasti hänen hautaamistaan varten (Joh. 12:7).

Maria näyttää tässä noudattaneen Raamatusta löytyvää käsikirjoitusta. Hän toimii Laul.1. 1:3 ja 12 ja psalmin 45:8 mukaisesti:

3: **”Suloinen on voiteittesi tuoksu, vuodatettu öljy on sinun nimesi; sen tähden sinua nuoret naiset rakastavat”;**

12: **”Kuningas lepää ateriallaan, ja nardukseni levittää tuoksuaan.”** Näin sen kääntää nykyraamattumme. Arameassa kohta kuuluu:

”Kuninkaan kanssa hänen istuinsohvallaan, nardus antaa tuoksunsa.”

Opetuslapsissa kalliin nardusvoiteen tuhlailu käyttö herätti närkästystä. Voideltu ojensi närkästynyttä: **Jätä hänet rauhaan! Hän teki sen hautaamispäväkseni (Joh.12:7).**

Näin puhuu Kuningas, joka Ylipappina valmistautuu uhraamaan itsensä. Lisäksi on muistettava, että tähän tai spitaalisen Simonin luona vietettyyn ateriaan liittyen Herramme lausuu ainutkertainen sanan Betanian Martan voitelun merkityksestä:

Totisesti ,minä sanon teille: missä ikinä julistetaan tätä minun evankeliumiani kaikessa maailmassa, myös tämä, mitä hän teki, tulee kerrottavaksi hänen muistokseen” (Matt. 26:13).

Kenenkään muun Herralle tekemä palvelus ei Uudessa testamentissa saa näin korostettua asemaa.

Näiden tekstien tulkintaa on vielä syytä testata profeetta Hesekielin 11. luvun kannalta. Profeetta näkee ihmeellisen näyn. Ennen Jerusalemin ja sen temppelin tuhoutumista . Jumalan kirkkaus siirtyy temppelin itäportin kautta pois kaupungista. Hesekiel kirjoittaa (11:22-23):

Sitten kerubit nostivat siipensä ja pyörät samalla kuin ne, ja Israelin Jumalan kirkkaus oli heidän yläpuolellaan. Ja Herran kirkkaus kohosi ylös, pois kaupungin keskeltä, ja asettui vuorelle, joka on itään päin kaupungista.

Israelin Jumalan kirkkaus siis kaikesti asettui Öljymäelle. Tämä tieto sähköistää mielestäni erityisellä tavalla kaiken, mikä liittyy Betaniaan ja Getsemaneen. Getsemanessa, Öljymäen rinteessä, Herra Kristus hikoili verta. Betaniassa hänet voideltiin kuninkaaksi. Siellä hän siunasi opetuslapsensa ja nousi hänet tuonpuoleiseen vievään Jumalan ilmestymisen pilveen.

6. Lopuksi

Matrivirkaa on perusteltavissa raamatun teksteillä tai ainakin voi sanoa, ettei se ole ristiriidassa niiden kanssa.

Matrivirassa nainen voi olla luontevasti oma itsensä, samoin kuin mieskin patrivirassa.

Patri- ja matrivirka yhdessä voisivat torjua ne yksipuolistumiset ja vääristymät, jotka ovat seurauksena rationalistisen tai libertunistisen gnosiksen ideologioista.

Patri- ja matrivirka varjelevat sitä uskomme salaisuutta, että sukupuolten polariteetti löytää ratkaisunsa vasta Jumalan ykseydessä Herran Jeesuksen luomalla tavalla Karitsan häissä. Samalla ne yhdessä voisivat varjella uskon salaisuuden yksipuolistumista psykologisoivaan ja rajautumista vain sisäismaailmallisuuteen. Kirkko-oikeudelliset kysymykset jäävät tämän pohdinnan ulkopuolelle. Niitä varten on ensin selvitettävä perinteen matrivirkaa koskevat käytänteet ja esimerkit.